

ARTUR GAYA IGLESIAS. Vida quotidiana

Família

Vaig nàixer a Tortosa lo 3 de setembre de 1956, i vaig néixer a casa. Crec que, segons m'explicaven mons pares, vaig ser de les últimes generacions que naixiem a casa, perquè en aquella època ja hi havia gent que començava a néixer a la clínica. Vaig nàixer al carrer Bonaire. M'agrada saber que vaig néixer en aquella casa.

Mon pare era d'aquí Tortosa i me contava que provenia del barri de la Casota, i ma mare va nàixer al poble de Lleida de la Granja d'Escarp. La família de ma mare pervenia de la Rioja Alabesa, d'un poble que es deia Lanciego. Llavors, a la guerra, ma mare, per un seguit de qüestions familiars que hi havia en èpoques de guerra, anava custodiada per un farmacèutic que era amic de la seva mare. Era com un farmacèutic que li tocava anar als llocs on no hi havia farmàcia.

Ma mare va estar a un munt de pobles, a tants de pobles com va estar el farmacèutic. Va nàixer a la Granja d'Escarp, va estar a Caldetes¹, i finalment va fer cap a Tortosa, on va conèixer a mon pare. Tinc una germana. Té vuit anys més que jo.

La casa

Recordo un balcó de pedra que donava al pont de l'Estat, des d'on teníem una vista privilegiada de totes les activitats que es feien a Tortosa. Recordo veure per allí coses que es feien en aquell temps. Quan jo era menudet, una divisió de la Guàrdia Civil va vindre a Tortosa i van fer la jura de bandera. I 3000 guàrdies civils per allí pel pont...

¹ El municipi de Caldes d'Estrac, a 36 Km de Barcelona, també es conegut com Caldetes.

També me'n recordo de la visita de Franco... Sí, va ser cap als 60, quan van inaugurar el famós monument rovellat, que diem... Polícies que venien a veure qui vivíem en aquella casa. Això se me va quedar molt. A veure qui vivíem...

Però també recordo veure passar les bandes de música a les festes de la Cinta. I quan jo era molt xicotet, com que el meu aniversari era el 3 de setembre, que coincidia amb les festes de la Cinta, recordo que el meu pare em deia que les bandes de música tocaven perquè era el meu aniversari. Recordo també una cuina d'estes de llenya. Tot i que era un segon pis, tenia una cuina d'estes... Una cuina econòmica, avui de museu. I teníem també una banyera d'aquelles de potes.

Natros teníem aigua de la Caramella, perquè els pisos més baixos tenien aigua de la Caramella. Hi havia altres pisos que no. L'aigua la podíem beure directament. Tenia la fama de ser l'aigua de la Caramella. Recordo que, a Tortosa, en aquells temps, hi havia qui tenia aigua de la Caramella i qui no. I llavors, quan va entrar més la qüestió de comprar aigua embotellada, la gent que teníem aigua de la Caramella encara la teníem, bevíem d'allí. Precisament natros vam haver de marxar, vam haver de canviar de pis. Vam haver de demanar permís per a fer una sèrie de reformes a les canonades, que estaven molt velles. Llavors mos pujaven molt i molt lo lloguer per fer allò, i ja vam anar a pisos nous: al carrer Cervantes... Aquí, als pisos de l'Hotel Berenguer, a la banda de davant, que va ser una de les primeres cases així noves que hi va haver al carrer Cervantes...

Lo que recordo d'aquella casa del carrer Bonaire,12, és una cosa que després ja no he tornat a viure, que era la vida, la convivència veïnal. Per a mi hi va haver un abans i un després. Mai més he tornat a viure una relació d'estes de veïnatge tant plena. Allò de... Des del veí de dalt, que se n'anava a comprar i picava a la porta per a veure si em feia falta alguna cosa; les reunions a vore la tele a casa de qui tenia tele... Per exemple, a casa meua vam tenir una televisió bastant prompte, i venien tots los veïns a vore la tele, o un altre dia a casa d'un altre... Quan venien los Reixos anàvem a vore lo que li havien portat a cada veí. La gent se baixava les cadires per vore, per a casa teua jugar una

partida de Loteria. Allò que ara es diu Bingo, natros dèiem Loteria. Amb cartonets i aquells bombos menudets. Era una relació entre veïns molt important (de parlar-se pel patí de llums), molt bonica, d'aquelles coses que penses que s'han perdut. Perquè després, a la nova casa això no existia en absolut.

Ràdio Tortosa

S'escoltava molt. Clar, el fet de ser l'únic mitjà te feia tindre de la ràdio una dependència més important. Ara, moltes vegades, sobretot quan necessites dels mitjans de comunicació per difondre les nostres professions, mo'n adonem què és molt difícil a Tortosa difondre alguna cosa. Perquè hi ha molts mitjans. I, en canvi, quan hi havia només una ràdio... Ràdio Tortosa... que en aquells moments no sabíem si era la ràdio del Movimiento ni sabíem res. Només sabíem que era Ràdio Tortosa. Recordo que tothom la tenia molt present perquè, per exemple, senties la sirena dels bombers i ficaves la ràdio i al cap d'un moment la ràdio te deia on hi havia hagut foc. Després, les notícies, *Los discos solicitados*, la Luz Acero, lo Josep Àngel Òdena... La gent més antiga... ja no me'n recordo. Recordo *Xarrades sense malícia*, bé, això ja no perquè ho escoltés jo, sinó perquè ho sentia dir.

L'escola i els jocs

Vaig estar fins que vaig fer la comunió a la Consolació, que podíem anar els xiquets. Era un col·legi de noies, però les monges de la Consolació nos deixaven estar fins que fèiem la comunió; i després, quan fèiem la comunió, havíem d'anar a un altre lloc. Vaig fer la comunió, col·lectivament, a la capella de la Consolació, que és on anava també ma germana.

Quan vaig sortir d'allà, mons pares me van portar a un col·legi que només hi havia dos aules, que estava dalt del parc, del Ribera, que es deia Verge de la Cinta. El professor es deia *Don Vicente Arnau* i la professora es deia la senyoreta Cinteta. *Don Vicente* se'n cuidava de la classe dels grans, i la senyoreta se'n cuidava de la classe dels pàrvuls. Allí vaig estar bastants anys.

Com a pati, anàvem a jugar a la Llotja del parc. Anàvem agafats de la mà, i, el professor, mos acompanyava. Passàvem lo pas zebra. Encara me'n recordo que passàvem la via del Carrilet. La via del Carrilet arribava fins el bar Ribera. Encara estava la via, el Carrilet ja no hi arribava, el Carrilet se quedava a l'estació central. Teníem baix del col·legi un petit estanc on venien pipes, i, a l'hora del *recreo* anàvem a la Llotja.

Recordo que bastants amics meus anaven a altres llocs. Hi havia el col·legi de Sant Lluís també. De fet era lo que avui en dia se li diu repàs, però allí feies allò de *Mis primeros pasos, Mis segundos pasos...* Era lo que et tocava fer fins que feies l'ingrés per a fer el Batxillerat. Se feia en estos col·legis petits que eren com a cases particulars que tenien unes aules. I lo professor mos explicava *Historia Sagrada*, i, llavors, reunia els alumnes de les dos classes. La senyora Cinteta era la seua dona. Allí vaig passar molts anys.

Era en castellà. Jo recordo que...Tot i que ells eren d'aquí, o potser *Don Vicente* pervenia de Castelló, amb natros parlava sempre en castellà.

En lo cas de *Don Vicente*, la religió... Ell explicava *Historia Sagrada* los divendres. Li agradava molt explicar *Historia Sagrada*, i allò era un col·legi laic. També teníem catecisme. Tot ho feia ell mateix. Se veia una cosa molt familiar. Recordo que un dia ell mos va explicar la seua història. Un dia mos va explicar que ell havia estat de la República, i, que, després, com molta gent, se va passar de bàndol. Llavors, quan se va passar de bàndol, va estar un temps en un camp de concentració, on fins i tot va estar a la presó fins que el van donar per addicte al règim. Passava a molta gent. De totes maneres, sobre este tema se'n parlava poquíssim. I també la religió... pos mira, era passar el catecisme, era aprendre't allò de memòria:

- *Eres cristiano?*
- *Soy cristiano por la Gràcia de Dios.*

I preguntes que contestaves de memòria.

La *Enciclopedia Álvarez, Mis primeros pasos, Mis segundos pasos...* En estos llibres, sempre hi havia a les últimes pàgines, los himnes: *Cara al sol* i *Soy*

valiente y leal legionario. Los himnes estaven allí. Llavors, depèn del professor, podia alguna vegada, a classe, ensenyar-te un himne. Crec que t'enganyaria si et digués que alguna vegada l'he cantat a classe. Sé que estava a les últimes pàgines, però... A veure, no era allò de: "Quin professor! Quin franquista!" No, no! Era més bé: "Quina amargura!" No? Vull dir... Sobretot per l'explicació que aquell dia mos va donar aquell home, de resignació. Un sobreviure, crec jo. En lo cas de *Don Vicente*...

Jugàvem molt al carrer. A Don Vicente... a l'època esta, jugàvem a la Llotja. Curiosament jugàvem a futbol amb pinyes. Amb pinyes dels pins. Agafàvem pinyes de les més grosses que queien, i sempre en teníem unes quantes. Al cap d'un *ratet* s'anaven trencant, i llavors n'agafaves una altra. Havies de controlar que la pinya no t'anés a la cara, perquè feia més mal que una pilota. I porteries, en dos pedres allí *detràs* de la Llotja. I també jugàvem molt a *Planto*. I després jugàvem al *Banderín*. Un agafava el banderí i hi havia dos equips i un deia:

- L'1!

I l'un de cada equip sortia, i el primer de cada equip que arribava se l'emportava.

Jugàvem a *Fava*... Havien jocs més bèsties que els altres, com este de *Fava*, *L'all o ceba*. *L'all o ceba* era dels més bèsties. Era a pegar-te fort en una pilota. Després estaven los jocs més *lights* com era lo *Planto* o *l'Escondite* i estes coses.

Poquet a poquet se va anar imposant lo futbol, però abans que el futbol... abans que tothom tingués al seu abast una pilota de reglament (perquè això va tindre la seua època: Les pilotes de reglament, les samarretes del Barça i de l'Espanyol). Recordo en aquella època que hi havia samarretes d'estos dos equips. Alguna del Madrid, però no tant. Llavors, abans que el futbol s'imposés com el joc més important hi havia molta imaginació, de jocs no n'hi havia. La majoria eren jocs de córrer i això. I los que es portaven o los que ens portàvem malament a classe, o teníem algun càstig al *recreo* estàvem *de plantón*. *Detràs* de la Llotja havien dos finestretes i los que estàvem castigats no podíem jugar a res i estàvem *de plantón*.

Vaig anar a fer el batxillerat. Vaig fer l'examen d'ingrés a l'Institut. Llavors tota la gent que estàvem en aquells col·legis havíem de fer l'examen d'ingrés a l'Institut per poder començar el batxillerat. A l'examen d'ingrés te trobaves que havies d'examinar-te de coses que no havies fet en ta vida. Hi havia una part oral i una part escrita. Llavors jo vaig aprovar l'ingrés però vaig seguir igualment, encara vaig fer el primer i el segon de batxillerat al col·legi de la Cinta. Suposo que a mon pare, aquelles coses que en aquell moment no t'explicava, no li devia fer massa gràcia cap de les opcions, massa religioses, vull dir. O anaves a l'escola pública, que era l'escola més franquista, encara en aquells temps, o anaves a la Immaculada, o anaves als Josepets. Llavors, d'entrada, hi havia confiança en Don Vicente, però els dos primers anys era lliure, allò era fer el batxillerat lliure i anar-te a examinar després a l'Institut.

Me'n recordo que el primer any mos vam examinar de gimnàstica, i gimnàstica no n'havíem fet en la nostra vida. I tots los de Don Vicente a la corda aquella... A mi em van fer pujar a la corda i jo me vaig quedar penjat a la corda. O me van fer saltar altura, i jo res. Llavors, al segon any, un dia a la setmana teníem un professor de gimnàstica, que m'imagino que mitja Tortosa el va deure tindre, que era el senyor Fornós; que li dèiem Xixarra, que ja ho deu saber que li dèiem Xixarra, i que era molt bona persona, i és, i era el professor. Anàvem a fer la gimnàstica a l'estadi amb ell.

El Col·legi dels Josepets

A partir del segon de batxillerat mons pares em van portar als Josepets, perquè, a més a més, aquell any ja no hi havia uns exercicis espirituals que havies de fer, previs, a entrar. Ja no callia fer-los, i jo no volia fer aquells exercicis, me feien temor. Als Josepets: i allí vaig passar tota la meua adolescència, fins als 17 anys. *Bueno*, fins que vaig anar a l'Institut a fer COU.

En general, era un d'aquells col·legis que entraves a les nou del matí i sorties a les nou de la nit. Jo anava a dinar a casa, però era un anar i tornar. Quan s'acabaven les classes, després hi havia repàs, les hores d'estudi. El portaven uns capellans, i llavors hi havia professors de fora que venien a donar unes

assignatures específiques. Entre estos que venien de fora estava, per exemple, el senyor Martorell, lo pare de tota la família Martorell, que mos donava una assignatura que se deia FEN (Formación de Espíritu Nacional), que teòricament era l'assignatura del Règim, obligatòria; però que *bueno...* el senyor Martorell mos explicava històries...

Eren uns llibres que explicaven lo que era *el Estado, Las Cortes...* Era una mica l'assignatura política, però la majoria de professors que donaven això tampoc era, almenys a Sant Josep, que es mullessin molt. Complien l'expedient, explicaven coses de moral, de...

Hi havia professors de fora que venien a donar classes, i després estaven els capellans, los operaris, que la majoria eren, per a la meua sort, prou progres. Jo després vaig vore que allí estava ple de capellans obrers. Recordo Don Luís Valero, que acabava d'arribar d'Alemanya, que havia sigut un capellà obrer. Ara, la majoria d'estos capellans són casats i amb família. Vull dir que van deixar els hàbits. I en aquell temps, van ser, la veritat, per a mi grans mestres.

Sorprenentment jo en aquell col·legi vaig aprendre, vaig descobrir l'antibel·licisme. Per exemple, l'assignatura de Religió. Un dia, un d'estos capellans me va posar un excel·lent i me va dir: "No ho entendràs, veritat?" I jo li vaig dir: "No, perquè jo no sóc dels que ajudo mai a missa, ni dels que s'ho saben més." I em va dir: "No, perquè has fet un treball sobre Pepe Luís Benunza, que és un objector de consciència que van tancar a la presó..." I jo vaig dir: "Sí, sí. És veritat." I em va dir: "Per això te l'he posat, però no ho diguis a ningú." Me va dir "no ho diguis a ningú." Hi havia aquella temor. Però clar, que un capellà, o un professor te premiés una cosa que tu havies fet... Llavors jo, molts anys després, pos vaig ser objector de consciència; gràcies, crec que a n'allò, a n'aquell estímul. Un altre t'hagués dit: "Què has fet!"

Ara... Després hi havia capellans més grans, de la vella escola. També teníem aquell típic *padre espiritual* que et cridava un parell de vegades a l'any al seu despatx i et preguntava si volies ser capellà i totes aquelles coses que a

vegades surten de *La mala educació*, la pel·lícula de Pedro Almodóvar. Coses una mica delicades, no? També les vam viure.

L'institut i la universitat

Vaig fer COU a l'Institut i, a causa d'un test psicològic que em van fer als 14 anys, em van dir que jo era una persona que havia d'estudiar ciències i no lletres. Sempre recordo això com una mala orientació, i encara no entenc perquè als 14 anys t'han d'orientar d'estes maneres.

I llavors, vaig fer COU, en lloc de fer-lo de lletres el vaig fer de ciències. Vaig fer Matemàtiques, Física, Dibuix Tècnic, quan hagués pogut fer l'altra branca, i vaig anar a la Universitat a estudiar Arquitectura. Potser sí que m'agradava molt dibuixar, però me vaig fotre contra la paret amb les Matemàtiques i la Física, i els vectors... Era impossible, no ho entenia. Ni ho entenia ni li parava atenció. Me'n vaig adonar d'este gran error. Llavors vaig canviar a Antropologia cultural.

El Carrilet

Del Carrilet me'n recordo d'haver-lo vist arribar al Ribera quan jo era molt i molt xocotet. Tenia l'estació central on encara existeix l'estació, però tenia una parada última al Ribera. Després, quan jo anava al col·legi ja no la tenia. Me'n recordo del Carrilet funcionant. Vaig estar a l'últim viatge, vaig veure-ho. No vaig arribar a pujar, però vaig estar jo amb la meua bandereta *despedint-lo* mentre mon pare me filmava amb aquelles càmeres de 8 mm, (encara no era ni Super 8, era 8 mm, cine mut). I recordo (potser encara tinc la pel·lícula) jo amb la bandereta *despedint* el Carrilet. Després, durant molts anys anàvem a jugar als antics vagons del Carrilet. Encara hi havia un vagó que tenia *quartinetes* i tot, i una tauleta. I natros anàvem per la nit i així pujàvem en aquell vagó. Mos pensàvem que no ho sabia ningú més. Xalàvem d'estar al vagó del Carrilet i jugàvem a les nostres coses.

Festes

La Setmana Santa... Jo el que recordo de Setmana Santa... L'única cosa que ara em xoca, és que mon pare havia de demanar permís per treure el cotxe. Natros a Setmana Santa mo n'anàvem a Andorra, perquè jo tenia molta família a Andorra i des del primer aniversari meu que hi anàvem. Los primers aniversaris meus sempre els he celebrat a Andorra, i a Setmana Santa també hi anàvem perquè hi vivia una germana de ma mare, que havia tingut de marxar a Andorra a la postguerra per qüestions polítiques.

I mon pare havia de demanar un permís al bisbat, crec, o els donava el bisbat però era a través... No sé, no sé... En aquell temps jo no sabia si s'anava a la comissaria aquí o allà, o a la policia local. Però crec que no es podia circular. Llavors deia: "Agafaré el cotxe, però és per anar fora." D'això, me'n recordo.

Després, me'n recordo del Diumenge de Rams molt, la processó del Diumenge de Rams, amb dos elements, que crec que s'haurien de recuperar: una espècie de lletanies. La processó de Setmana Santa del Diumenge de Rams tenia dos xiquets que anaven davant cantant una lletania que era:

- Una caritat per l'amor de Déu, per a l'Hospital de la Santa Creu tant hi val qui no s'ho pensa tant hi val qui no s'ho creu.

I anaven fent, i això era el principi de la processó: vestits d'armats, també, de color verd, amb unes olletes... Era curiós. Després recordo els romans dels armats de Tortosa. Hi havia molts d'armats. I recordo la processó de Divendres Sant: moltes magdalenes, dones penitents, descalces, amb cadenes... Recordo una vegada un home que va fer tota la processó descalç, de genolls, amb dos espelmes. La Setmana Santa era molt, molt Setmana Santa.

Estava tot tancat, no feien cine... I a casa meua, com a moltes cases, la tradició de no menjar carn. I llavors, quan arribava el dissabte a les 12 de la nit, la família es reunia, i venia família meua de Barcelona. I recordo que a les 12 de la nit treien los xoriços i vinga! També tenia esta seua part. Al mateix temps,

era com a molt tradicional. Hi ha coses que són boniques i hi ha coses que són tristes.

Lo Nadal... Recordo un pessebre vivent a la plaça Alfonso durant molts anys. La plaça d'Alfonso era de terra, i llavors, allò, era el centre de moltes activitats de Tortosa. A la plaça Alfonso hi havia dos cines, lo cine Coliseum i lo cine Niza. Hi havia, crec que dos bars: el bar del Coliseum i lo bar del Chicote, que també baixava baix les seues cadires a l'estiu. La plaça Alfonso era un centre, era el que ara no té Tortosa. Jo a Tortosa sempre dic que li fa falta una plaça, una plaça que faci funció de plaça; i aquella la feia. Lo fet de que fos de terra pos feia que la nit de Sant Joan anéssim a tirar petards allà, o féssim muntanyetes i carreteres amb la terra... juguéssim com juguen los xiquets al carrer. Jo vaig jugar molt al carrer i molt a la plaça Alfonso.

Evidentment, tot este Nadal comercial, este consumisme que hi ha ara tant gran no l'hi havia, però sí que recordo ma mare comprant lo menjar .

Els trens

En lo *Banyero* a l'Ampolla... Era aquell tren... Que si ara jo l'hagués de dibuixar i fer un còmic, lo dibuixaria amb tot de pneumàtics, i peus de pato i canyes de pescar que surten per les finestres com aquells autobusets menudets de ceràmica, que són de Sudamèrica, que són plens de gent. Jo, lo *Banyero* lo faria així. Sortien per les finestres estris de platja, poalets... Pleníssim! I sobretot lo recordo impressionant. Era llarguíssim, un tren de fusta i màquina de carbó. I com que jo alguna època de l'estiu anava a l'Ampolla i em quedava allí, lo recordo quan marxava los diumenges a la nit carregadíssim de gent. Jo sempre li deia lo *Banyero* i un dia vaig descobrir que es deia Tortosa- La Puebla. O sigui que en realitat era Tortosa- La Puebla de Híjar. Per això portava tanta gent, perquè era la sortida de tota aquella gent dels pobles del Baix Aragó al mar. Per això tenia tanta importància, lo *Banyero*. Una gran pèrdua.

Me'n recordo molt de les màquines de carbó. Era una estació important, perquè clar, a part que passava la línia Barcelona-València, que ara no passa,

també era el punt de confluència de la Val de Zafán. Hi havia un dipòsit de màquines i sempre hi havia moltes màquines de carbó. Jo, a partir dels 12 anys ja vivia aquí, davant de l'estació. M'he acostumat molt, a viure escoltant trens. I la recordo així, plena de màquines, inclús amb un artilugi on entraven les màquines que canviaven de direcció. Una màquina d'aquelles no era com estes que tenen *mando* als dos extrems, sinó que havien de donar la volta. Per tant, entraven aquí en un lloc que ara ja no existeix. Entraven per una via, la via donava la volta i canviaven de sentit. Després també hi havia los primers trens que no eren de carbó. Se deien TAV, que eren platejats. Eren com lo que ara són los Talgos. Eren els trens més ràpids. Crec que anaven en gasoil, perquè de línia elèctrica no n'hi havia. Vaig anar en TAV a Saragossa. Me'n recordo molt.

Oci

(45'58'' - 48'37'')

Anava molt al cine. Lo Niza va ser la primera sala d'art, d'art i assaig de la província de Tarragona. Hi havia unes sales que es deien *de arte y ensayo* on se projectava un cinema poc comercial. Llavors en el franquisme es deien *de arte y ensayo*. Era com avisant: això pot ferir la sensibilitat. El Niza no va durar molt, però en les seues últimes èpoques va ser d'això. Recordo un cine Coliseum, sempre molt ple de gent, on a més a més se feia teatre, perquè el cine Coliseum tenia un gran escenari. Era tot un senyor teatre: un escenari que estava, a més, amb càrrega i descàrrega, estava ben equipat. Era molt aficionat al cine i al teatre. Anava al Fèmina, al Coli i al Niza amb bastant freqüència. A part de seguir jugant ja amb qüestions com: Arquitectura, Escalètric... jocs ja de més grans. Aficions, algun esport, excursions... Encara no vindria l'època del bar del casal perquè va vindre després de COU, de la Universitat.

Al cine Coliseum lo tipus de teatre que es feia pos era... venia Manolo Escobar, Luís Aguilé, La Trinca, després, i alguna vegada una Zarzuela. Mon pare tenia la sastreria davant mateix del Coliseum i això ho vivíem molt.

Objecció de consciència

(51'07'' - 55'22'')

L'arribada a Barcelona va ser un canvi. En arribar a Barcelona me'n vaig adonar de què estava passant a Espanya. Això va ser molt important per a mi, perquè aquí a Tortosa no ho vivíem, pel tipus de vida que portàvem. Un col·legi de nou del matí a nou de la nit. A COU ja vaig veure algunes coses. Quan jo feia COU van matar Carrero Blanco, però no me n'assabentava gaire. Però al primer any d'Universitat vaig agafar consciència de seguida.

No et podies fer objector, no era legal. Però llavors anaves demanant pròrrogues i ja hi havia un moviment d'objectors de consciència que et recomanava el que havies de fer. Nos dedicàvem a demanar pròrrogues fins que vam ser un moviment amb assessoria legal al darrere, amb advocats... Jo me'n recordo que tenia un company que inclús s'arribava a matricular de xinès per tindre una pròrroga. Llavors va haver un moment que encara no era legal, però una miqueta la lectura que es feia era de dir: "Bueno tancaran 3.000 objectors a la presó?" Llavors vam dir: "Este és lo moment." I llavors uns 3000 objectors, tots de cop, vam firmar uns papers conforme nos negàvem a fer el servei militar. El 76 o una cosa així. Demanàvem això, i no ser tractats com a *mozos de filas* i tot això. I llavors vam estar uns anys pendants del que passaria. Me va tocar inclús anar a Tarragona quan vaig ser cridat a files. No em vaig incorporar. Després vam estar pendants fins que vam ser amnistiats. Perquè totes les coses van anar molt ràpid. Quan va sortir la llei d'objecció a mi ja em va agafar a una edat que ni tan sols em van cridar a fer un servei substitutori ni res. Perquè després hi havia una sèrie de gent que deien que no era només no fer la mili, sinó que eren los insubmisos que no volien fer res. Aquí jo ja no vaig arribar a decidir sobre això.

(55'22'' - 1h 2'40'')

La música, pos més o menys cap al 70.... **La Cucafera**, més o menys aquí començaria. Jo tinc un cosí que es diu Pipo Iglesias, fill d'un germà de ma mare, que sempre li agradava molt cantar amb mi. Ell tocava el piano i la guitarra. Me deia que jo cantava molt bé. Jo era molt vergonyós, però llavors a

base de passar-mos molts d'estius junts.... Ell sempre amb la guitarra i el piano. Quan jo vaig anar a Barcelona, a casa seua tenia un piano i una guitarra, i lo meu oci va passar a ser cantar amb ell. Recordo que un dia, "tu hauries de cantar, hauries de cantar..."

La primera vegada que vaig cantar en públic va ser en una comunió amb ell a Arbúcies, pel Montseny, on ells tenien una petita caseta. Ell va ser el culpable. Se li va posar al cap que havíem de sortir a cantar junts. I Així va néixer **La Cucufera**. Este va ser el primer grup que vaig tindre i a partir d'aquí... Vam guanyar un concurs, vam tocar al Palau de la música... Vam gravar un disc, vam actuar amb Raimon, Maria del Mar, Al Tall... Vam fer una gira pel teatre Poliorama, alguns llocs...

La Cucufera va ser una primera experiència i me va agradar molt la qüestió de viure de la música. Va ser quan vaig perdre la temor escènica. Llavors, a partir d'un curs de monitors de lleure, amb Carles Viladrich vam fer un grup que es deia **La Baldufeta**. Un grup d'animació per a xiquets. Música per a xiquets i xiquetes. Després s'hi va incorporar més gent: Susa Tomàs, Jani Estrada... **La Baldufeta**... Allí va ser on vaig guanyar, allò que diuen, la primera pesseta, actuant molts i molts anys a escoles: carnivals a les escoles, La Caixa a les escoles... La Caixa de Pensions feia una campanya que es deia "La Caixa a les escoles." Te podies passar tot l'hivern actuant. Allí vaig aprendre a interpretar personatges, a fer el pallaso, a sortir a cantar disfressat de professor boig, de pirata català, Elvis Presley... Me vaig desinhibir molt, vaig agafar allò que es diu taules.

El posterior grup, que es deia **Lontainers**, també per a xiquets, amb Jordi Fuster, Glòria Sabater, Rafael Zaragoza, Azarita... i més gent, més músics. Perquè els músics anaven canviant. També vam gravar un disc amb **Lontainers**. Més experiències: pos grupets, los que tocàvem aquí, pels bars d'aquí de Tortosa: **PK2**, amb gent dels que després eren **Fredy Nois** (Quique Roig, Carlos Solé, i Manel Segarra.) Llavors, un altre grup. Se deia **Vapor Anita**, amb música salsa, per ballar. Molts de grups... Inclús amb Jordi Fuster mo'n vam anar a Madrid a intentar l'aventura del pop espanyol a l'època daurada: *La movida*

madrileña. Vam anar a Madrid amb una maqueta que havíem gravat amb un grup que es deia **Delirios**. Teníem una cançó i un títol d'un disc que es deia *Un cierto desencanto entusiasmado*, que ja marcava tota una època. I amb esta maqueta mo'n vam anar a Madrid a buscar una discogràfica que finalment vam trobar a Barcelona. Curiosament, vam editar un disc amb **Delirios**. L'Aventura nostra musical de fracàs en fracàs, entre cometes, com diem sempre carinyosament, pos va durar anys. Fins que el 92 va nèixer la vella idea que teníem Jordi Fuster i jo de fer un grup de música popular de les Terres de l'Ebre.

Els orígens de **Quico el Cèlio** són a partir de dos experiències meues tant d'amistat com d'activitat artística. La musical, amb Jordi Fuster i la teatral, amb Xavi Borràs. Dos amics amb qui compartia una sèrie d'inquietuds i coses. Amb Xavi Borràs estàvem fent una cosa teatral que era un carrilet, en el que jo feia un paper de cec que cantava als viatgers; i amb Jordi Fuster teníem la inquietud de fer un grup que recuperés la música tradicional. Vam unir estes dos coses i així va nèixer **Quico el Cèlio, el Noi i el Mut de Ferreries**.